

[Finansministeren.]

denhed ved forslag om nedsættelse af finanslovens bevillinger, hvor der har været tvivl om størrelsen af et eventuelt mindreforbrug.

Det er således muligt, at det endelige regnskabsmæssige kasseoverskud i finansåret 1966-67 vil blive noget større end de 792,9 mill. kr., tillægsbevillingsforslaget indebærer. Jeg henviser herom til oversigten pag. 21 i anmærkningerne til tillægsbevillingslovforslaget.

Dette resultat må karakteriseres som tilfredsstillende, ikke mindst på baggrund af, at de stedfundne løn- og prisstigninger har medført en merudgift på ca. 165 mill. kr. ud over den ved finanslovens vedtagelse skønnede virkning. Denne merudgift er i et vist omfang modsvaret af, at statens indtægter er steget som følge af prisudviklingen, men hovedparten må tilskrives, at der gennem hele året er ført en stram udgiftspolitik, hvorved der er tilvejebragt den fornødne reale besparelse på budgettet.

Med disse bemærkninger, og idet jeg i øvrigt henviser til lovforslaget med tilhørende anmærkninger, skal jeg anbefale forslaget til det høje tings hurtige og velvillige behandling.

Ministeren for offentlige arbejder (Horn):

Jeg har herved den ære for det høje ting at fremsætte forslag til lov om ændring i statsbaneloven, først og fremmest med henblik på en forhøjelse af statsbanernes takster.

Forhøjelsen er i sig selv motiveret med de allerede indtrådte og de forventede stigninger i statsbanernes udgifter, idet den sidst foretagne takstforhøjelse fra 1. maj 1965 kun for en mindre del har modsvaret de stigninger i lønudgifterne, som trods personale reduktioner og rationaliseringsforanstaltninger er indtrådt siden efteråret 1964, som egentlig dannede basis for den nævnte takstforhøjelse. Jeg skal i øvrigt tillade mig at henvise til den nærmere redegørelse for disse udgiftsbevægelser i bemærkningerne til lovforslaget.

Til de enkelte i lovforslaget forudsete forhøjelser skal jeg fremkomme med følgende supplerende bemærkninger:

Billetpriserne er forudset opbygget på den måde, at de ønskede maksimale kilometerpriser, 20 øre i 2. klasse og 30 øre i

1. klasse, kun udnyttes for de allerkorteste befordringsafstande, medens de reduceres jævnt glidende, indtil de ved befordringsafstande på 50 km og derover kun udgør 18 henholdsvis 27 øre pr. km mod de i dag regnede kilometerpriser på 16 henholdsvis 24 øre. De billige 3 dages dobbeltbilletter, hvis priser hidtil har været 35 pct. større end enkeltbilletterpriserne for tilsvarende afstande på 50 km og derover, vil fremtidig komme til at svare til enkeltbilletpris med tillæg af 40 pct., medens månedsdobbeltbilletterpriserne for afstande på 50 km og derover som hidtil skal koste 60 pct. mere end enkeltbilletterpriserne for de tilsvarende afstande. 3 dages dobbeltbilletter for afstande under 50 km skal som hidtil principielt koste enkeltbilletpris med tillæg af 60 pct. med gradvis nedtrapning til forholdet 1 til 1,4 ved 50 km. Resultatet af disse ændringer kan kort udtrykkes på den måde, at billetpriser for korte afstande får de forholdsvis største forhøjelser, og 3 dages dobbeltbilletterne forhøjes forholdsvis lidt mere end månedsdobbeltbilletterne.

Priserne for abonnementskort forhøjes ret regelmæssigt med ca. 20 pct. for at opnå et noget mere rimeligt forhold til billetpriserne, når de rejsemuligheder, kortene giver adgang til, tages i betragtning. Det må dog fremhæves, at man for nærværende har givet afkald på at forfølge disse kommercielle synspunkter fuldt ud. Havde man gjort det, ville endnu større forhøjelser for disse rejsehjemmeler være blevet resultatet. Særlig kort til bestemte strækninger for unge mennesker byder så billige befordringsmuligheder, at der med rette kan tales om en social belastning, for hvilken det ikke ville være ubegrundet at yde banerne et særligt tilskud.

Takstforhøjelserne for godsbefordring er søgt lagt på de befordringer, hvis rentabilitet må anses for tvivlsom, set på baggrund af det personaleforbrug, de giver anledning til, men i øvrigt er der også taget passende hensyn til de sandsynlige muligheder for at opnå den ønskede gevinst, således som forholdene på det almindelige transportmarked udvikler sig.

For motorkøretøjer på færgeoverfarterne foretages en forhøjelse, der tilsigter en samlet forøgelse af det hidtidige provenu på ca. 10 pct. Forhøjelsen agtes lagt på de områr-

[Ministeren for offentlige arbejder.]

der, der efter omstændighederne synes bedst egnet til at kunne bære det. Således forhøjes taksterne relativt knap så meget på Kalundborg-Århusoverfarten som på Store-Bæltsoverfarterne. For lastbiler tilsigtes en vis omlægning af fragtberegningsmåden, som kan give forhøjelser i overførselsomkostningerne for og nedsættelser for andre, men ikke i sig selv tilsigter nogen egentlig forhøjelse. Denne ændring forudsætter, at salget af dobbeltbilletter ophører, mod at enkeltbilletprisen ændres til halv dobbeltbilletpris. Da det må anses for tvivlsomt, om den komplicerede omlægning kan nås inden for den ved lovforslaget forudsatte frist, må banerne forbeholde sig i første omgang at begrænse sig til ændringen af selve billetudstedelsen, hvorved der vil blive foretaget ret beskedne reguleringer af priserne opad.

Ud over de ændringer i statsbaneloven, som de ønskede takstforhøjelser nødvendigvis gør, er der medtaget et par andre, som dels skal gøre det muligt at belægge det billetkøb, der finder sted i togene, men lige så godt kunne have fundet sted på en station, med en ekstrabetaling på maksimalt 2 kr. i stedet for det hidtil gældende maksimum på 1 kr. og dels skal åbne mulighed for opkrævning af en virkelig mærkbar ekstrabetaling hos de rejsende, der under en eller anden form forsøger at unddrage sig den fastsatte betaling. Da de omhandlede tillægsbetalinger ikke er blevet ændret i de sidste 17 år, kan man næppe have virkelig tungtvejende indvendinger imod disse ændringer. Især ikke, når det kan tilføjes, at den omhandlede mindstebetaling på 25 kr., som hidtil har været 10 kr., efter det foreliggende kun bringes i anvendelse over for klare tilfælde af snyderiforsøg.

Den sidste ændring, som jeg skal komme ind på, vedrører en simplificering af rejsegodsekspektionen, som ikke ventes at give nogen direkte indtægtsforøgelse, selv om der vil kunne påvises tilfælde, hvor det nye system virker fordyrende (for rejsegodssendinger, der består af mange forholdsvis lette stykker), medens der også vil kunne påvises tilfælde, hvor der opnås billigere befording (rejsegodssendinger, der består af få tunge stykker). Denne betalingsudvikling er dog ganske logisk, når det tages i betragtning,

at det i ganske afgørende grad er personaleforbruget ved en transports gennemførelse, der bør danne grundlag for befordringsprisen.

Endelig er der ved lovforslaget taget hensyn til indførelsen af merværdiafgift fra 3. juli 1967, men herom henvises også til bemærkningerne til lovforslaget. Nævnte afgift vil blive indregnet i selve taksterne.

Jeg skal hermed anbefale det foreliggende lovforslag til ændring i statsbaneloven til det høje tings velvillige og hurtige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Niels Ravn* til landbrugsministeren:

„Vil ministeren begrunde de nye restriktioner med hensyn til ud- og indførsel af hunde i forbindelse med ferierejser til udlandet m. v.“

Niels Ravn: Når jeg har stillet mit spørgsmål til landbrugsministeren, skyldes det, at man fra myndighedernes side netop nu i disse måneder foran ferisesæsonen igen har skærpet kravene med hensyn til ud- og indrejse af landet med hunde i sit følge.

Jeg forstår ikke rigtig motiveringen. Det, man har frygtet, har jo været indslæbning af hundegalskabssmitten eller rabiesmitten, men vi er i dag i den situation, at der i hvert fald inden for det sidste år så vidt mig bekendt ikke har været konstateret tilfælde af hundegalskab her i landet, og at sygdommen også er på retur syd for grænsen, så jeg kan ikke på denne baggrund se nogen begrundelse for, at man nu har skærpet reglerne, således at det for masser af mennesker, der meget gerne ønsker at tage deres hunde med, når de er på disse ferierejser, nu er blevet umuliggjort. Det er grunden til, at jeg har stillet mit spørgsmål til landbrugsministeren.

Landbrugsministeren (Chr. Thomsen): Det forhold, der har givet anledning til spørgsmålet, er, at veterinærdirektoratet med virkning fra 1. januar 1967 har gennemført ændring af en dispensationspraksis med hensyn til genindførsel af hunde og katte,

[Landbrugsministeren.]

der har været medbragt på rejse i det sydlige udland.

Ifølge landbrugsministeriets bekendtgørelse af 22. marts 1957 er der generelt forbud mod indførsel af hunde og katte; der er dog en undtagelsesbestemmelse for indførsel fra sikkert rabiesfrie områder som f. eks. Færøerne, Island, England og Irland. Endvidere er der i bekendtgørelsen særlige bestemmelser for trafikken med hunde og katte mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige.

For indførsel af hunde og katte fra andre lande gælder det, at veterinærdirektoratet efter ansøgning kan meddele tilladelse til indførsel bl. a. på betingelse af, at det pågældende dyr ved ankomsten her til landet for ejerens regning vaccineres mod rabies. Det er endvidere en betingelse, at det pågældende dyr, såfremt det hidrører fra et land, der af veterinærdirektoratet anses for rabiesmittet, anbringes i karantæne for ejerens regning på dyrehospital i 6 uger. Såfremt dyret hidrører fra et ikke-rabiesmittet land, der grænser til et rabiesmittet, er det tilstrækkeligt, at dyret holdes isoleret på ejerens bopæl i den første måned efter indførslen.

Indtil man ændrede praksis fra 1. januar 1967, havde veterinærdirektoratet anset det for forsvarligt efter ansøgning at meddele tilladelse til at genindføre danske hunde og katte efter ophold i det sydlige udland uden karantæne på betingelse af, at dyret var vaccineret mod rabies før udførslen, at det var ledsaget af identifikationspapirer, og at det af veterinærkontrollen ved grænsetoldstedet blev underkastet en dyrlægeundersøgelse ved genindførslen.

På et møde mellem de skandinaviske veterinærstyrelser i Helsingfors i december 1966 var det på tale, at de øvrige skandinaviske lande på grund af forhold med hensyn til rabies i det sønderjyske område ville betragte Danmark som rabiesinficeret, hvilket ville medføre, at trafikken med hunde og katte mellem Danmark og de øvrige skandinaviske lande ville blive underkastet de strenge bestemmelser, der gælder for indførsel af dyr fra rabiesmittede områder.

Resultatet blev dog, at de gældende bestemmelser på dette område stort set blev

opretholdt, idet veterinærdirektoratet gav udtryk for, at Danmark under hensyn til den forværrede rabiesituation i Europa og advarsler i den anledning fra det internationale epidemibureau ville overveje betimeligheden af at fortsætte sin dispensationspraksis med udstedelse af tilladelse til genindførsel af danske hunde fra det sydlige udland.

Efter mødet orienterede veterinærdirektoratet landbrugsministeriet om forhandlingerne og oplyste samtidig, at direktoratet var indstillet på at ophæve den hidtidige dispensationsordning, som havde fået et uforudset stort omfang. Der er ikke her i landet konstateret rabies som følge af danske vaccinerede hundes genindførsel, men risikoen herfor er efter veterinærdirektoratets opfattelse stigende, når antallet af genindførselstilladelser stiger. Det fremgår af en rapport, som WHO's rabiesekspertkomité afgav i 1966, at vaccination alene uden kombination med karantæne giver en mindre pålidelig beskyttelse mod indslæbning af rabies. At vaccination ikke giver absolut beskyttelse mod rabiesinfektion, fremgår endvidere af en af WHO udsendt redegørelse for et tilfælde af rabies i Belgien i september 1966. Landbrugsministeriet fandt ikke noget grundlag for at modsætte sig veterinærdirektoratets indstilling og tiltrådte derfor, at den omtalte dispensationsordning bortfaldt.

Jeg skal endvidere henvise til, at der specielt for Danmarks vedkommende er anledning til at betragte rabiesproblemet som yderst betydningsfuldt. Siden bekæmpelsesforanstaltninger i Sønderjylland blev iværksat i 1964, er der til dato anvendt 2,6 mill. kr. til bekæmpelse af ræve og grævlinge og til vaccination af hunde. Man må håbe, at det ved bekæmpelsen opnåede resultat har bragt Danmark tilbage til gruppen af rabiesfrie lande.

Niels Ravn: Jeg beklager for så vidt det ikke særlig imødekommende svar. Jeg kan ikke rigtig forstå, at man motiverer det med rabiesmitten, da man i de år, man har haft disse dispensationer, jo ikke har haft et eneste tilfælde, hvor det kan påvises, at der har været nogen smitteindførsel ved disse ud- og indførsler. Jeg forstod også på landbrugsministeren, at grunden til, at man

[Niels Ravn.]

egentlig nærmest nu gik imod dispensationsbestemmelserne, var det store omfang, disse ansøgninger havde taget, altså administrative grunde. Men det ønsker man altså ikke at ændre.

Men så har jeg, når det nu ikke kan lade sig gøre, et tillægsspørgsmål til ministeren. Det er jo sådan i dag, at man giver dispensation, hvis man ønsker at rejse på udstilling med sin hund i det sydlige udland, herunder også Tyskland, og det har jeg ikke noget imod, tværtimod. Men man nægter dispensation, hvis man af avlsmæssige grunde ønsker at rejse med sin hund til parring i de samme områder, og det forstår jeg ærlig talt ikke. Når man rejser til en stor udstilling, hvor der jo altid vil være flere hundrede dyr, i mange tilfælde op til tusind dyr samlet, så giver man tilladelse, men når man rejser ned til parring, hvor der normalt kun bliver kontakt med et enkelt dyr, så nægter man det.

Vil ministeren tage under overvejelse at tage denne lille imødekommenhed med ind i billedet, så det bliver muligt på dette specielle område at få den samme stilling, som når man rejser ned til udstilling?

Landbrugsministeren (Chr. Thomsen): Jeg skal gerne tage det under overvejelse og drøfte det med veterinærdirektoratet. Vi bevæger os jo her på et område, hvor det er givet, at enhver minister må diskutere disse problemer med sagkundskaben, i dette tilfælde med veterinærdirektoratet.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Thomas Christensen* til kirkeministeren:

„Finder ministeren det betimeligt at ansætte en særlig præst for studenter?“

Thomas Christensen: Når dette spørgsmål er rejst, hænger det sammen med en debat i pressen om nogle bestræbelser for at få ansat en særlig præst for studenterne ved Århus universitet. Der er lokale interesser indblandet, der er kompetencespørgsmål, men det skal jeg alt sammen lade ligge; det er det helt principielle, som interesserer mig, og som jeg og flere andre har betænkeligheder ved. Jeg skal nævne et par af disse betænkeligheder.

Det første går på studenterne selv. Studenterne lever jo i forvejen i nogen måde i en verden for sig, og det vil næppe være heldigt at isolere dem yderligere. Der har fra gammel tid været et skel mellem akademikere og den øvrige befolkning. Det kender vi jo helt tilbage fra Hostrups tid med studenten, der bor på tankens slot, og de andre, der går dernede i livets trædemølle med lænket fod og stækket vinge. Det skel er ikke så udpræget i dag, men problemet er der stadig, og ethvert forsøg på at isolere studenterne yderligere vil jeg mene er uheldigt. For de studenter, der har kirkelig interesse, må det være bedre at gå i de menigheder, under de prædikestole i byen, hvor der er så rig anledning til at komme, og hvor de vil være særdeles velkomne. Jeg minder i denne forbindelse om, hvad en kirke som Vartov i sin tid har betydet for studenterne her i København.

Den anden betænkelighed gælder folkekirken. Vi har jo den rummelige folkekirke, som rummer hovedparten af os, stedet, hvor vi mødes, uanset hvad der skiller, og jeg mener, det vil være uheldigt at danne særgrupper inden for folkekirken; det må være imod folkekirkens ånd og mening.

Kirkeministeren (Orla Møller): Desværre kommer jeg nok til at skuffe hr. Thomas Christensen én hel del. Jeg ønsker nemlig ikke at gå ind i den principielle debat, som der er lagt op til her, hvor fristende det end måtte være. Jeg vil dog gerne sige, at jeg anser det for at være umådelig rigtigt, at denne principielle debat, som for tiden foregår i pressen og for øvrigt inden for den af kirkeministeriet nedsatte strukturkommission, bliver ført frem på dette sted, og derfor vil jeg gerne til at begynde med udtrykke min taknemlighed over, at hr. Thomas Christensen har bragt spørgsmålet frem her.

Fra gammel tid har folkekirken været opdelt i et stort antal sogne, omkring ca. 2.200, hvert med et antal præster varierende fra 1 til 4 efter sognets størrelse. Denne ordning har vist ingen tænkt sig at rokke ved, men problemet er, om den i videre omfang end hidtil skal suppleres med specialpræster, hvis opgave det skulle være at arbejde på tværs af sognegrænser og betjene særlige grupper eller miljøer. Vi har i én forstand længe haft specialpræ-

[Kirkeministeren.]

ster, fængselspræster, sygehuspræster, præster for døve og en tunghørepræst, og der er indført en feltpræstordning, hvorefter det er tanken også at ansætte heltidsbeskæftigede præster inden for værnene. Disse ordninger hviler på en særlig hjemmel i en bevilling eller normering af stillingerne som andre tjenestemandstillinger.

Vi har også allerede studenterpræster. For 18 år siden blev professor, dr. theol. P. G. Lindhardt ansat som deltidsbeskæftiget hjælpepræst hos sognepræsten ved Vor Frue Kirke i Århus med henblik på kirkelig betjening af studenterne, og forinden var professor, dr. theol. K. E. Skydsgaard ansat på tilsvarende måde ved Trinitatis Kirke i København. Det honorar, disse professorer har modtaget for deres præstevirksomhed, er helt blevet betalt af kirkelige ligningsmidler. I 1966 ønskede professor Skydsgaard at opgive sin præstegerning, og der blev ved kongelig resolution oprettet et fast embede som kaldskapellan ved Trinitatis Kirke i København. Det er indehaveren af denne stilling, som man kalder studenterpræsten, fordi det ganske utvetydigt var meningen med hans ansættelse, at han skulle varetage den kirkelige betjening af studenterne. Hans lønning udredes ganske som almindelige præsters, altså dels af kirkelige midler, dels af statskassen. Denne ansættelse skete, før jeg blev minister.

Det er ingen hemmelighed, at jeg på nuværende tidspunkt ikke har villet medvirke til oprettelse af en stilling som studenterpræst i Århus. Det skyldes, at jeg ikke vil være med til at præjudicere en almindelig ordning ved at træffe enkeltafgørelser på et område, hvortil der knytter sig mange principielle kirkelige, økonomiske og juridiske problemer. Den kommission, som jeg allerede tidligere har omtalt, nedsat af kirkeministeriet i 1964, har fået til opgave at overveje, om der som led i en ændring af folkekirkens struktur bør indføres specialpræster. Man kan af den slags tænke sig adskillige, mange flere end studenterpræster. Jeg skal blot nævne som eksempel fabrikspræster, præster ved varemagasiner, og så kan man jo selv tænke videre. Det vil være urigtigt med en afgørelse nu at forudgribe den principielle overvejelse af alle disse spørgsmål.

Jeg vil til slut endnu en gang sige hr. Thomas Christensen tak for, at han har rejst spørgsmålet her i tinget. Jeg hører ikke til dem, der er utilfreds med, at folketinget er medbestemmende i kirkelige anliggender, tværtimod, og hvis vi skal til at omorganisere folkekirken og betjene den ved specialpræster, bliver det nødvendigt, at sagen forelægges folketinget, idet jeg i alt fald, bl. a. på grund af de økonomiske konsekvenser, ikke finder mig beføjet til at ordne disse problemer rent administrativt.

Thomas Christensen: Jeg må have lov at takke kirkeministeren for det foreløbige, imødekommende svar; jeg forstår, det er et spørgsmål, vi kan vende tilbage til. Lad mig kun sige om dette spørgsmål om specialpræster, som altså senere skal drøftes, at det forekommer mig at indebære meget alvorlige konsekvenser for det fællesskab, som man trods alt har i den danske folkekirke.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Lis Møller* til socialministeren:

„Vil ministeren gennemføre en ændring af betalingen for kost og logi på åndssvageforsorgens pensionater og kollegier, så betalingen bringes i et rimeligt forhold til de pågældendes indtægter?“

Lis Møller: Åndssvageforsorgen har i dag 13 pensionater fordelt ud over landet; beboerne arbejder dels på beskyttede værksteder, dels i det private erhvervsliv. Deres indtjeningsmuligheder er vidt forskellige; nogle tjener 200 kr. om ugen, andre 410, 650, 700, et par enkelte 850 kr. om ugen. Men betalingen for kost og logi er næsten ens uanset indtægten. Maksimumsbetalingen for kost og logi er 92 kr. om ugen.

Forsorgen tilstræber og arbejder for at skabe en så normal tilværelse som muligt for de åndssvage. Vil det derfor ikke være rigtigt at normalisere betalingen på pensionaterne, så beboerne betaler i forhold til deres indtægt — derfor kan der naturligvis stadig være en maksimumspris. Det vil dels betyde, at de unge, der kan klare sig selv, flytter ud og giver plads for andre

[Lis Møller.]

unge — man vil da være dum, hvis man flytter til noget, hvor man kommer til at betale det tredobbelte, hvis man kan nøjes med meget mindre. Dels vil det betyde, at de unge åndssvage værner sig til markedspriserne, hvad tingene virkelig koster, og at budgettere derefter. En pensionær, der tjener 650 kr. om ugen, kan godt betale mere end 92 kr. om ugen for kost, logi, varme, lys og rengøring.

Pensionater for åndssvage er en forholdsvis ny ting, og derfor forstår jeg også godt, at der har skullet en forsøgsperiode til, en overgangsperiode til, men mon ikke tiden nu er inde til at normalisere? Derfor mit spørgsmål til socialministeren. Jeg vil gerne understrege, at spørgsmålet er ikke udtryk for et ønske om at spare staten for udgifter. De penge, der spares, må kunne anvendes til oprettelse af flere pensionater eller på andre af åndssvageforsorgens områder, som trænger til forbedring.

Socialministeren (Bundvad): Reglerne om betaling for kost og logi på åndssvageforsorgens pensionater er fastsat i et cirkulære fra socialministeriet af 30. april 1965; det drejer sig om ophold under særforsorg.

Efter disse bestemmelser skal personer, der har ophold under særforsorg og har en arbejdsindtægt på over 325 kr. månedlig, betale for opholdet. Betalingen udgør halvdelen af den del af indtægten, der overstiger 325 kr. månedlig, men betalingen kan dog ikke overstige 400 kr. månedlig. I øvrigt er særforsorgen gratis for personer under 60 år.

Når de, der har indtægt ved personligt arbejde, skal betale, må det ses som et led i arbejdet for at normalisere disse menneskers tilværelse, som fru Lis Møller også omtalte. Når de bliver vænnet til at betale for deres ophold, er det et middel til at lære dem, hvordan de senere skal klare sig i samfundet.

Der gik mange overvejelser forud for fastsættelsen af de bestemmelser, vi har. De åndssvage har en meget forskellig indtjeningsevne, og det er derfor vanskeligt at fastsætte en bestemt betaling for et almindeligt pensionatophold. Da man lavede reglerne, havde man de bestemmelser for øje, som gælder inden for børne- og ungdomsforsorgen. De 325 kr., som de pågældende under alle omstændigheder skal have til rådighed

om måneden, skal dække udgiften til beklædning, til toiletsager, til befordring, til skat, til sygekasse, fagforening og lomme penge. Pensionatet yder kost og møbleret værelse, sengetøj og linned, desuden yder pensionatet gennem sin leder bistand og rådgivning til beboerne.

Når man har givet en regel om, at der skal betales halvdelen af det, der tjenes over 325 kr., dog højst de 400 kr., har man til sigtet at tilgodese hensynet til de meget varierende indtjeningsmuligheder. Beløbet på de 325 kr. er ganske vist fastsat på grundlag af pristallet i 1965, og det bør nok forhøjes. Det samme gælder beløbet på de 400 kr., som er fastsat efter samme pristal; også det bør forhøjes.

Bestyrelsen for statens åndssvageforsorg har ikke mødt nævneværdig kritik af den ordning, vi har, og man har indtryk af, at den har fungeret nogenlunde efter sin hensigt. I et enkelt pensionat i provinsen har man fundet, at prisen var for høj i forhold til den almindelige pensionatspris i byen. På den anden side har der været enkelte problemer i København, fordi pensionatsprisen måske var for lav og beboerne derfor fik et lidt for urealistisk indtryk af, hvad udgifterne ville være, når de senere flyttede fra pensionatet.

Betalingsreglerne har jo kun været i anvendelse i kort tid, som fru Lis Møller sagde, i ca. 2 år, og pensionatstanken er jo også ny i den form, men vi mener, at tiden er inde til, at der i åndssvageforsorgen indhentes reelle oplysninger om de erfaringer, man har for den nu forløbne periode, og jeg ved, at hovedkontoret er i færd med at indhente sådanne oplysninger.

Som nævnt synes det, som om man i Københavnsområdet i hvert fald for visse klienttypers vedkommende har for rimelige muligheder eller betalingsvilkår. F. eks. er det oplyst for mig, at i et bestemt pensionat tjener næsten alle beboerne tariffmæssig løn; de har således i dag en ugeløn på over 400 kr. For disse personer er det åbenbart, at de nævnte betalingsregler giver et forkert indtryk af levevilkårene uden for pensionaterne, og at man med tanke på den tilsigtede revalideringsproces ikke kan anse sådan en tilstand for hensigtsmæssig.

Vi må konstatere, at der er et klientel i åndssvageforsorgen, som er så erhvervs-

[Socialministeren.]

dueligt, at det har gode indtjeningsmuligheder. Der må ved fastsættelse af reviderede regler tages hensyn til dette forhold. Jeg venter en indstilling fra statens åndssvageforsorg om de erfaringer, man har indhøstet; og derefter vil socialministeriet prøve at udforme nye og så smidige regler, som det er muligt, således at der ikke opstår urimelige situationer. Det vil betyde et yderligere skridt i retning af normalisering af tilværelsen for de åndssvage, hvis vi går den vej.

Den udvikling, der er sket, kan jo glædeligvis tages som udtryk for, at arbejdet henimod normaliseringen kan gå hurtigere, end man havde forudset bare for få år siden, og jeg vil gerne som fru Lis Møller sige, at hvis vi sætter disse betalinger op, så er det ikke et forsøg på at spare, men så er det en bevidst handling for at normalisere tilværelsen for de pæglædende.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Lembourn* til finansministeren:

„Vil ministeren overveje muligheden af at fritage bøger og noder for merværdiomsætningsafgift?“

Lembourn: Hvis man havde gennemført merværdiomsen efter dens oprindelige administrative idé, nemlig lagt den på alle varer, på alle omsætninger, ville jeg ikke have anmodet finansministeren om at fritage bøger og noder, men da man nu har brudt med princippet, synes jeg, det er rimeligt, at man forsøger at få et kulturpolitisk initiativ igennem her.

Engrosomsen på bøger viste sig at være noget af en belastning for især den danske skønlitteratur på grund af det meget lille sprogområde, og der synes ikke at være megen mening i, at man først pålægger en afgift og derefter prøver at afhjælpe disse vanskeligheder ved bagefter at give legater; det var måske nok så liberalt og nok så effektivt at lade være med at pålægge afgiften.

Man har fritaget for moms aviser, musik- og danseundervisning, foredrag og udstillinger — for at tage nogle af de mange ting, som momsen er gået uden om — og det har selvfølgelig administrative forklaringer, men deri ligger vel egentlig også lidt af en kulturpolitisk tendens. Jeg synes i grunden, at konsekvensen må være, at man også fritager bøger og noder. Man har også fritaget bowling f. eks., hvilket jo næppe kan kaldes ligefrem kulturpolitisk, men man kan altså bowle uden moms, men man kan ikke læse bøger uden moms.

I Tyskland har der lige været lovforslag til behandling, vedtaget ved anden behandling, hvorefter der skal lægges moms på den almindelige vareomsætning med 10 pct., men bøger, noder og aviser belægges kun med 5 pct. I Frankrig, hvor man har en merværdiafgift, der i nogen grad svarer til den, vi skal have, er bøger den vare, der har den laveste afgift. I Norge afskaffede man fra 1. april i år den almindelige vareafgift for bøgernes vedkommende. I Schweiz har man for nylig haft en debat, og et flertal i parlamentet var enig om, at der ikke skulle lægges afgift på bøger.

I England indførte man i 1939 ved krigsudbruddet en almindelig vareafgift på næsten alle varer, men ikke på bøger, fordi man sagde, at det trods alt var det bedste våben, man havde mod nazismen. Når man i England i 1939 havde råd til at fritage bøger for moms eller for vareafgift, så skulle man tro, at det også var muligt for Danmark at få råd hertil.

Finansministeren (Grünbaum): Det er klart, at der kan fremføres mange gode argumenter for, at bøger ikke skulle med under en afgiftsbelastning, og der kan også fremføres tilsvarende gode argumenter for, at andre ting ikke skulle være med under en sådan belastning, men mit svar på hr. Lembourns spørgsmål, altså om jeg vil overveje muligheden af at fritage bøger og noder for merværdiafgiften, bliver alligevel et nej.

[Finansministeren.]

Jeg vil gerne fremhæve, at det hele tiden både fra erhvervslivets og fra administrationens side har været fremhævet, at denne generelle afgift, merværdiafgiften, netop måtte bygge på, at alle varer var afgiftspligtige, og det er navnlig understreget gang på gang af detailhandelens organisationer, som ligefrem har anset det som en absolut forudsætning for, at dette afgiftssystem kunne virke, at der ikke blev gjort undtagelser fra afgiftspligten. Nu er der jo nævnt nogle enkelte undtagelser; det er rigtigt, der er særlig to, aviser og skibe over 20 brutto registertons, der er undtaget. Men jeg synes, vi må sige, at afgiftsfritagelsen for aviser er en af de undtagelser, som bekræfter reglen om, at denne afgiftspligt efter momsloven bør omfatte alle varer, og som det fremgik af fjernsynsudsendelsen forleden om momsen, vil afgiftsfriheden for selv et så begrænset område som avissalget volde betydelige vanskeligheder for de pågældende erhvervsdrivende.

Desuden er der jo, som hr. Lembourn selv fremhævede, i forvejen engrosoms på bøger; her har vi jo et af de områder, hvor der i forvejen er en generel vareafgift. Man har altså ikke ment, at bøger skulle være undtaget for engrosomsen, og i det øjeblik merværdiafgiften træder i kraft, ja, da ophæves jo denne engrosoms på bøger og noder, så problemet er ikke så stort, som man måske umiddelbart kunne tro det var. Det er rigtigt, at man i Norge fra 1. april har gennemført en undtagelse her, men efter det, der foreligger for mig — og jeg har gennemlæst cirkulæret, der er kommet — er det meget vanskeligt at administrere denne undtagelsesbestemmelse, som nordmændene har gennemført. Jeg skal ikke komme nærmere ind på disse vanskeligheder, men jeg kan da sige, at det har været besværligt at finde frem til en definition af, hvad man skal forstå ved bøger, og der er en liste over 30-40 forskellige tryksager, der ikke er omfattet af afgiftspligten. Der er nedsat et særligt udvalg, trykkesagsudvalget; der skal af de handlende foretages særlige regnskabsopgørelser; der er særlige regnskabsbestemmelser; der skal være en registrering ved hvert enkelt salg

af disse ting — i det hele er det en meget, meget besværlig ordning.

Den franske ordning blev nævnt, og den synes jeg heller ikke ligefrem inspirerer til, at vi skal foretage noget lignende. Det er jo rigtigt, at de har en særlig regel i Frankrig, hvor der gælder en lavere sats for bøger, men her ser vi jo også dette, at et sådant system let fører til, at der kommer en slags censur ind i det; der kan i hvert fald gøre det; det skal nemlig være sådanne bøger, der har særlig interesse på det sociale, kulturelle eller videnskabelige område, og disse bøger skal opfylde særlige betingelser, der nærmere er fastsat i et dekret. Jeg tror i hvert fald ikke, det er den slags bestemmelser, vi skal have her i landet. Jeg forestiller mig heller ikke, at hr. Lembourn tænker sig, at vi skal have sådanne bestemmelser, som jo næsten ville genindføre en slags censur.

Der er altså ikke tale om modvilje imod bøgerne, naturligvis ikke — jeg er selv en ivrig boglæser — men det er det synspunkt, at alle varer skal være omfattet af afgiften for at gøre det så let som muligt, der ligger bagved, og der har jo heller ikke i folketingsudvalget været tanker fremme om, at vi skulle undtage bøgerne.

Lembourn: Ja, jeg må jo beklage det nej, jeg har fået. Jeg synes nu nok, at når man tager i betragtning, hvor mange undtagelser der i virkeligheden er fra momsen, kunne man også prøve at klare dette problem.

Jeg er ganske enig i den betragtning, at det havde været det rigtigste at gennemføre momsen overalt. Derved havde der virkelig været en lettelse, en administrativ lettelse; men man fritager jo en masse ting: advokatvirksomhed, revision, forsikring, undervisning, køreskoler, foredrag, udstillinger, museer, sportskampe, motorvæddeløb, bowling, roulettespil, spilleautomater osv. osv., så man har altså alle disse vanskeligheder, som man dog mener man kan overvinde. Når man fritager på så mange områder, sammenlignet med det meget vigtige område, det her drejer sig om, så synes jeg for så vidt nok, at man kunne prøve på at løse også dette administrative spørgsmål.

Med hensyn til engrosomsen vil jeg gerne

[Lembourn.]

sige, at når det gælder tidsskrifterne, kommer der jo en absolut skærpelse, for tidsskrifter var tidligere fri for engrosoms, men bliver nu belastet med den 10 pct.s moms.

Finansministeren (Grünbaum): Ja, det er rigtigt, at der er, om ikke undtagelser fra loven, så en del områder, som ikke er omfattet af loven. Men hvis vi tager vareområdet — og det er jo det, det drejer sig om her — det område, der skal administreres igennem detailhandelen, boghandlere osv., så er der jo ikke nogen særlig undtagelse. Der er jo faktisk kun undtagelsen aviser; skibene kan vi vel se bort fra i den forbindelse. Så er der særlige undtagelser med hensyn til eksport og transport, som har forbindelse med eksport, men ellers er der ingen undtagelser. For vareområdet kan vi godt sige at den afgiftspligtige omsætning som helhed er omfattet af momsen. Jeg tror derfor fortsat, at det vil være det rigtige at fastholde denne linje. Man kan være ked af, at der er gjort undtagelser fra den — man bør ikke gøre undtagelser fra en sådan regel, og det er altså sket — men jeg synes ikke, at man deraf skal tage anledning til at gøre besværlighederne endnu større.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Bernhard Baunsgaard* til ministeren for kulturelle anliggender:

„Hvilke oplysninger kan ministeren give om, hvordan det går med udarbejdelse af forslaget om naturfredning?“

Bernhard Baunsgaard: Når jeg har stillet den højtærede kulturminister spørgsmålet om, hvordan det går med lovforslaget om naturfredning, så er der flere grunde til det. For det første er der jo det forhold, at vor naturfredningslov ikke er tilstrækkelig effektiv — vi kan bare tænke på de mange bilkirkegårde, der blomstrer op i disse år — og der er hensynet til befolkningsræderne i de store og stærkt voksende byområder; men dernæst lovede både regering og folketing jo i sin tid, da vi havde folkeafstemningen om jordlovene, at hvis jordlovene ikke kom igennem — og det gjorde de jo ikke — så ville man se på spørgsmålet igen.

Det forekommer mig, at netop naturfredningsloven, der jo havde mindst fiasko ved folkeafstemningen, vil være en god begyndelse, når vi her i folketinget og når regeringen skal se at komme ud af den næsten paralytiske tilstand, vi blev hensat i ved, at jordlovene faldt ved folkeafstemningen. Jeg synes, som jeg sagde, at det er rimeligt, vi begynder med naturfredningen, hvor vi jo var nær ved at blive bredere enige i folketinget, og hvor folk også ved folkeafstemningen forstod, hvad det drejede sig om, i højere grad end ved nogen af de andre love.

Jeg håber, at den højtærede minister kan love, at vi snart kan komme i gang, for det er nu snart $\frac{3}{4}$ år siden, at den daværende minister for kulturelle anliggender, hr. Hans Sølvhøj, i et interview i Politiken meddelte, at kommissionen, som var nedsat om naturfredningen, var så nær ved at være færdig, at vi i dette forår kunne regne med at få et forslag fra regeringen.

Ministeren for kulturelle anliggender (Bodil Koch): Jeg vil gerne sige til hr. Bernhard Baunsgaard, at jeg kan godt forstå, at han stiller spørgsmålet. Jeg kan også godt forstå, at det foruroliger ikke alene hr. Bernhard Baunsgaard, men os alle sammen, for vi ved jo, hvilke alvorlige problemer der ligger gemt på det her nævnte område. Jeg må da svare — hvad hr. Bernhard Baunsgaard ved i forvejen — at udarbejdelsen af lovforslaget venter på, at naturfredningskommissionen skal blive færdig med sin betænkning, og det er jo rigtigt nok, at der blev lovet snart osv. osv., men nær ved og næsten — det ved vi jo alle sammen.

Den frist, der var sat for revisionsforslaget, blev jo forlænget, det blev udskudt til folketingsåret 1967-68, og under den skriftlige fremsættelse af revisionsforslaget redgjorde min forgænger jo for de mange problemer, som kommissionen skulle tage op, og for den forsinkelse, den tragiske forsinkelse i arbejdet, som det betød, at formanden for Naturfredningsrådet, professor Spærck, døde; endelig også for de forskellige forudsætninger for kommissionens arbejde med planlægningsbestemmelserne, der for så vidt var blevet mere komplicerede, ved at den beretning, som boligministeriets

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

udvalg om planlægningslovgivning afgav i maj 1965, ikke helt havde svaret til forventningerne.

Hvad angår mulighederne for afslutning af kommissionens arbejde, da har formanden for kommissionen i anledning af dette spørgsmål — og i øvrigt også før — over for mig oplyst, at arbejdet i de forskellige underudvalg og arbejdsudvalg og arbejdsgrupper nu i det væsentlige er afsluttet, og at der er indkaldt til en serie plenarmøder, heldagsmøder, hver eneste onsdag i maj måned; det sidste møde skulle holdes den 7. juni, og dér skulle kommissionens arbejde være afsluttet.

Jeg kan ikke sige noget om, hvordan stemningen vil være den 7. juni, når man skal til at samle sig, men kommissionsbetænkningen skulle jo gerne være færdig ved dette møde, sådan at den kunne trykkes i løbet af sommeren, og jeg skal i hvert fald love Dem, at jeg skal gøre alle de knæfald, der kan gøres, når først betænkningen er færdig, så den kan blive trykt hurtigt, og sådan at den kan offentliggøres og ikke alene for regeringen, men naturligvis også for folketingets partier kan danne det nødvendige baggrundsmateriale for overvejelserne om de lovgivningsforanstaltninger, som skal debatteres til efteråret.

Regeringen agter at fremsætte forslag hurtigt i det nye folketingsår. At der kan opstå problemer i forbindelse med lovforslaget, det ved vi jo alle sammen. Der vil melde sig adskilligt i forbindelse med selve revisionen af naturfredningsloven, og andre problemer vil melde sig ved de nødvendige overvejelser om beslægtede og tilgrænsende områder; jeg tænker her ikke mindst på planlægningslovgivningen. Vi er jo i resistance med hensyn til afklaring af situationen både om den almindelige bebyggelsesregulering og den samfundsmæssige planlægning, og disse ting må også ses i lyset af, at man jo ikke ved noget om dansk tilslutning til fællesmarkedet, men at disse problemer jo ligesom har en ny aktualitet.

Jeg så forleden dag, at de konservative studenter i deres blad havde sagt, at det var trist, at naturfredningsloven i sin tid var kommet med ind i — jeg havde overvejet, om jeg skulle bruge udtrykket hysteriet — jeg ved ikke, om det er et fornærmeligt ord;

men nu brugte hr. Bernhard Baunsgaard det fine ord paralysen omkring folkeafstemningen, og det tror jeg i og for sig vi alle sammen beklager. For vi ved jo alle sammen, uanset hvad vi måtte have af forskellige politiske nuanceopfattelser, at her er et område, vi må stå sammen om at løse på en rimelig måde, og vi ved, at det haster.

Bernhard Baunsgaard: Jeg vil gerne takke den højtærede minister for de oplysninger, der er givet her om, hvordan arbejdet i naturfredningskommissionen skrider frem.

Ministeren talte om knæfald, det var dog med hensyn til trykningen af betænkningen. Jeg tror, at ministeren skal forklare naturfredningskommissionen, at vi gerne vil have arbejdet færdigt og det nu, men det er jeg også sikker på at ministeren vil gøre. Nu har jeg siddet i adskillige ministerielle kommissioner, og jeg ved, at når ministeren siger: nu skal jeg bruge det, så bliver arbejdet også færdigt, så jeg håber, at vi kan få betænkningen, som ministeren antydede det, i hvert fald i løbet af sommeren.

Jeg er helt enig i de bemærkninger, ministeren derefter gjorde om, hvor vigtigt dette område er, og i de videre betragtninger om, at tilslutningen til fællesmarkedet, som man jo fra adskillig side er så interesseret i at vi kommer til at drøfte og drøfte for alvor — der er jo også nogle af regeringens medlemmer, der er stærkt optaget af det — forudsætter, at vi kommer i gang med jordlovene.

Jeg vil gerne afslutte med at sige, at så er det vigtigt, at vi får startet på et område, hvor vi er så nogenlunde enige eller i hvert fald har stor chance for at blive det, så jeg håber, ministeren får held til at fremskynde arbejdet.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Diderichsen* til indenrigsministeren:

„Vil ministeren lade udarbejde en generalplan over Finseninstituttets fremtidige opbygning og funktion, inden der træffes bindende afgørelser om statens lejemål i en laboratoriebygning, som Landsforeningen til Kræftens Bekæmpelse påtænker at opføre på Finseninstituttets grund?“

Diderichsen: Motiveringen for mit spørgsmål til ministeren om en generalplan over Finseninstitutets fremtidige opbygning er først og fremmest ønsket om at få oplyst, hvorledes ministeren bedømmer Finseninstitutets muligheder for at kunne udbygges til det kræftforskningscenter for hovedstadsområdet, som vi trænger så hårdt til. Er det stadig den bedst mulige løsning at udbygge dette institut på den nuværende plads og i det påtænkte omfang? Har man nøje gjort sig klart, hvilke krav der nu og i overskuelig fremtid vil blive stillet til et kræftforskningscenter? Klarhed over sådanne fundamentale planlægningsspørgsmål må dog være forudsætningen for, at staten engagerer sig økonomisk i et byggeri som det projekterede.

Der har været en del offentlig debat om de aktuelle planer, og det er naturligvis meget vanskeligt for ikke-indviede at bedømme tyngden i de fremførte argumenter for og imod. Det vil derfor være af stor interesse for offentligheden, om ministeren så udførligt, som taletiden tillader, vil udtale sig om de foreliggende eller eventuelt manglende planer.

Nogle af de kritiske indvendinger, der er fremført, har gjort et vist indtryk på mig, men jeg er ikke part i sagen og kun interesseret i, at alle implicerede fordomsfrit sætter alle andre hensyn til side for at nå den for kræftforskningen og dermed kræftbekæmpelsen mest hensigtsmæssige løsning.

Jeg ved ikke, om det måske var en idé at lade en uvildig og sagkyndig opmand uførtøvet afgive en udtalelse om stridsspørgsmålene.

Indenrigsministeren (Hans Hækkerup): Det stillede spørgsmål giver mig anledning til at minde om, at jeg ved fremsættelsen af forslag til lov om ekspropriation til udvidelse af bygningsanlæggene på Finseninstitutets ejendom i efteråret 1964 gav folketinget oplysning om en væsentlig del af de planer om udbygning af instituttet, som forelå dengang. Kort efter lovforslagets vedtagelse i februar 1966 havde jeg lejlighed til at uddybe dette spørgsmål skriftligt over for finansudvalget.

Jeg vil gerne tilføje, at den bygning, der her er tale om, allerede er projekteret for flere år siden og er en del af den planlagte

udbygning af instituttet, som gav anledning til ekspropriationsloven. De lokaler i bygningen, som er afsat til instituttets brug, og som skal lejes, skal anvendes til en meget længe ønsket og i høj grad påkrævet forbedring af de lokalemæssige forhold for den patologiske afdeling, det radiobiologiske laboratorium og apoteket. Behovet for gennemførelsen af disse arbejder er allerede nu så stort, at jeg må nære den største betænkelighed ved at udskyde dem yderligere.

Jeg må erindre om, at der i de senere år har fundet og finder en modernisering sted af instituttets forskellige afdelinger. Der er tidligere anskaffet nyt højeffektivt strålingsapparat, og yderligere apparatur er bevilget i dette finansår, og samtidig står man over for en udbygning af radiumstationens sengeafdeling. Til den fulde udnyttelse af denne allerede gennemførte og planlagte udbygning er de lokaler, der nu er tale om at leje, en nødvendighed. Det er altså forkert, hvis man tror, at udbygningen ikke er led i en fornuftig planlægning. Jeg ved ikke, om denne planlægning dækker ordet generalplan. Det er en selvfølge, at radiumstationen og Finseninstitutet fortsat arbejder med planer for inden for de givne rammer at skabe de bedst mulige forhold for både behandling og forskning af kræft; men med den helt eksplosive tekniske udvikling, der i de senere år er sket på dette område, og som stadig kan ventes, må man være varsom med nu at binde sig til en bestemt fremtidig udvikling.

Må jeg benytte den lejlighed, der her gives mig, og den takker jeg for, til at gøre opmærksom på, at det skyldes en misforståelse, når det i den offentlige debat om denne sag er anført, at man vil samle al kræftbehandling på Finseninstitutet, og at dette er lidet hensynsfuldt over for patienterne. Det, der er samlet på instituttet, er — foruden en betydelig forskning — først og fremmest strålebehandlingen, som kræver et så specielt og dyrt apparatur med en særlig stab af læger, fysikere m. v., at denne behandling må koncentreres på enkelte afdelinger i landet, og hertil kommer visse specialafdelinger, hvor man også ved en kombination af viden og behandlingsmåder kan opnå særlige

[Indenrigsministeren.]

resultater. Men behandlingen af mange kræftformer vil som hidtil ske på de almindelige sygehuse.

Diderichsen: Jeg vil gerne takke ministeren for de udførlige oplysninger. Jeg bemærkede mig udtrykket, at man ikke skulle binde sig for stærkt til alt for varige løsninger på grund af den eksplosive udvikling på disse områder, og det kan jeg kun være enig i; men der bliver jo alligevel det spørgsmål tilbage, om så Finseninstituttet med den begrænsede plads, der er her, set under et længere perspektiv er det rigtige sted.

Må jeg lige føje den betragtning til, at det forekommer mig i grunden mærkeligt, at denne eksperimentelle og teoretiske kræftforskning ikke på en eller anden måde har forbindelse med universitetet, at den ikke foregår i et institut knyttet til et af vore medicinske fakulteter. Jeg synes, det måtte være naturligt, idet det både er en statsopgave og en universitetsopgave at tage sig af denne meget vigtige del af bekæmpelsen af den for hele menneskeheden så uhyggelige kræftfjende.

Indenrigsministeren (Hans Hækkerup): Den sidste betragtning skal jeg ikke tage stilling til, men jeg glemte i første omgang at svare det ærede medlem på et spørgsmål, nemlig om det var rimeligt at lade en opmand se på hele problemet. Jeg vil gerne for en ordens skyld gøre opmærksom på, at det, det drejer sig om her, er en privat forening, og jeg har vanskeligt ved at se, at vi over for denne forening kan gribe ind. Den strid, der er i foreningen, er et internt anliggende. Mere skal jeg ikke sige om det i denne omgang.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Poul Dam* til stats- og udenrigsministeren:

„Har pavestolens apostoliske delegat i Skandinavien diplomatisk status, eller findes der andet særligt retsgrundlag for hans ophold her i landet?“

Første næstformand (From): Dette spørgsmål vil blive besvaret af minister *Hans Sølvhøj*.

Poul Dam: Det har været et bemærkelsesværdigt træk ved den store indsamling af underskrifter imod USAs bombardementer i Vietnam, som nylig har fundet sted, at denne underskriftindsamling har fået støtte fra så at sige alle kredse i det danske folk, og at der også har været en opfordring til at underskrive, som har været signeret af gejstlige inden for alle betydende trosamfund.

På denne baggrund vakte det naturligt nogen opsigt, da man i dagspressen for en lille uge siden kunne læse, at, som det hed i teksten, Pavens skandinaviske gesandt, den schweiziske ærkebiskop Bruno Hein, havde udsendt en rundskrivelse til de katolske præster i Skandinavien, hvori der advares mod uklog virksomhed og i det hele taget mod en politisk indsats fra disse præsters side, ikke mindst på verdenspolitikens område.

Efter den form, som omtalen har fået, ikke alene i dagspressen, men også i de udenlandske meddelelser, der er kommet om den, bl. a. fra forskellige katolske efterretningsbureauer, forekommer det mig naturligt at spørge om, hvad denne titulærærkebiskops formelle stilling er her i landet. Det forekommer til den yderligere vurdering ønskeligt at vide, om han har diplomatisk status, eller der er et andet særligt retsgrundlag for hans ophold her.

Minister Hans Sølvhøj: I marts 1960 sluttede paven at udsende en apotolsk delegat med de nordiske lande som kirkeligt distrikt og med sæde her i København. Delegatens opgaver er udelukkende af kirkelig karakter. Der består som bekendt ikke diplomatisk forbindelse mellem Danmark og pavestolen.

I februar 1966 oprettedes der diplomatisk forbindelse mellem pavestolen og den finske regering, i hvilken anledning paven udpegede den herværende apostolske delegat som sin diplomatiske udsending til Finland, idet denne dog bevarede sin bopæl i Danmark. I relation til de øvrige nordiske lande skete der ingen ændring i hans egenkab af apotolsk delegat.

I Danmark behandles han som en fremmed diplomat akkrediteret et tredjeland. Efter folkeretten tilkommer der en sådan diplomatisk repræsentant visse rettigheder

[Minister Hans Sølvhøj.]

her i landet, men de er meget begrænsede; de er nemlig begrænset til tilfælde, hvor vedkommende er på vej til eller fra sin diplomatiske post, og omfatter kun ukrænkelighed og andre immuniteter, der måtte være nødvendige i denne meget begrænsede forbindelse. Bortset herfra har den herboende delegat ikke krav på og nyder ej heller diplomatiske rettigheder i Danmark.

Poul Dam: Jeg takker ministeren for svaret, som bekræfter for mig, hvad jeg mente at vide i forvejen, men hvad det forekom mig nyttigt at få fastslået fra denne talerstol, at den apotolske delegat altså ikke med rette kan betragtes som pavestolens gesandt i Danmark eller de andre skandinaviske lande bortset fra Finland, hvor han er pronuntius, at han altså er en fuldstændig privat mand i Danmark, hvis opgaver udelukkende er af kirkelig karakter.

Hans skrivelse til de katolske gejstlige i Skandinavien, som jeg skal undlade at citere, da den er skrevet på tysk, har altså kun karakter af en intern katolsk skrivelse, og det må blive et virkelig lokalt og indre katolsk anliggende, hvorledes man skal bedømme den.

Men jeg vil dog gerne benytte lejligheden til at fastslå to ting: at enhver privat mand, også en udlænding, har ret til at udtale sig om politiske anliggender her i landet, og at jeg altid bliver meget bekymret, hver gang jeg er ude for udtalelser, som synes at få folk til at undlade at tage politisk standpunkt eller synes at afholde folk fra at give offentligt udtryk for det politiske standpunkt, de har. Hverken arbejdsgivere, organisationsledere eller andre bør på denne måde gribe ind i den demokratiske meningsdannelse. Det er et vigtigt grundlag for vort samfund, at alle har en mening, og at alle har ret til at udtrykke den, og det kunne være, at der også var grund til at værne om de katolske præsters ret til at have en politisk mening i det danske demokrati.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Rosing* til ministeren for Grønland:

„Finder ministeren, at det er i overensstemmelse med bestemmelsen om hem-

melig afstemning, at man i Grønland ved valg med sin personlige håndskrift skal skrive kandidaternes navne på stemmesedlen? Og i benægtende fald bedes ministeren oplyse, hvilke foranstaltninger han vil søge iværksat til ændring af dette forhold.“

Rosing: En eventuel ændring af det nuværende afstemningssystem under kommune-, landsråds- og folketingsvalg, nemlig at skrive kandidatens navn eller kandidaternes navne, har været overvejet flere gange i Grønland, sidste gang under landsrådsmøderne i 1961 og 1963.

I 1961 drøftedes forslag om indførelse af et afkrydsningssystem, og der var i landsrådet enighed om at bede ministeriet om at undersøge muligheden af et afkrydsningssystem, som er sikkert. Året efter svarede ministeriet, at spørgsmålet formentlig foreløbig burde bero på en eventuel almindelig revision af de gældende valgregler, når G 60 har afsluttet sit arbejde, som der står.

I 1963 efter udvalgsbehandlingen og drøftelsen af spørgsmålet foreslog landsrådet et andet system, et bogstavsystem, som jeg på grund af tiden desværre ikke kan komme nærmere ind på.

Så vidt mig bekendt er ministeriet siden da ikke kommet med et forslag herom, selv om landsrådet i 1963 bl. a. indstillede, at man inden afholdelsen af de næste ordinære valg til Grønlands landsråd og de grønlandske kommunalbestyrelser i 1967, altså om en uges tid, skulle søge gennemført et forenklet afstemningssystem, og selv om valglovene er ændret et par gange siden dengang.

Den egentlige begrundelse for det stillede spørgsmål udtrykkes klarest i den udtalelse, forslagsstilleren i 1961 kom frem med i landsrådet. Jeg citerer lidt af den. Han sagde bl. a.:

„... med det nuværende system, hvorefter vælgerne skriver navnet på den kandidat, de vil afgive deres stemme på, er det ikke muligt at overholde valglovens bestemmelser om hemmelig stemmeafgivning, idet medlemmer af valgbestyrelserne som regel kender mange af vælgernes håndskrifter ... Dette forhold er ikke betryggende for vælgerne ...“.

[Rosing.]

Efter mine erfaringer som medlem af valgbestyrelsen engang vil jeg underskrive denne udtalelses rigtighed. Jeg kunne af ikke så få håndskrifter vide, hvem der havde stemt på hvem. Et forenklet afstemningssystem vil ganske afgjort bidrage både til større valgdeltagelse og til hurtigere afstemning. F. eks. kan jeg oplyse, at hver vælger i Godthåb i år skal skrive i alt 13 navne, nemlig 9 kandidatnavne til kommunalbestyrelse og 1 til landsråd og 3 til menighedsrepræsentation. Det er således helt urimeligt at forlange, at mindre skrivekyndige skal gøre det. Det er således forståeligt, at vi har så mange sofavælgere deroppe. Valgdeltagelsen til kommune- og landsrådsvalg er fra 1955 til 1963 dalet fra 63,6 pct. til 50 pct. Vi må stille efter meget større deltagelse; det sker bl. a. ved indførelse af et forenklet og mere hemmeligt afstemningssystem, og jeg stiller derfor mit spørgsmål til ministeren.

Ministeren for Grønland (Carl P. Jensen):

Jeg vil gerne sige, at jeg mener ikke, at den afstemningsform, der anvendes i Grønland, som den nu er beskrevet af hr. Rosing, og som i høj grad er nødvendiggjort af de særlige kommunikationsforhold i Grønland, er i strid med princippet om afstemningers hemmelighed, sådan som det er udtrykt bl. a. i grundlovens § 31. Jeg kan her henvisse til, at man også her i det øvrige Danmark kender afstemningsformer, hvorefter vælgerne skal anføre kandidatens navn på stemmesedlen, en fremgangsmåde, der bl. a. anvendes, hvor stemmeafgivningen finder sted pr. brev. Endelig indeholder den danske kommunallov hjemmel til, at kommunalbestyrelserne kan træffe bestemmelse om, at kandidaternes navne ikke skal påføres, d. v. s. ikke trykkes på stemmesedlen, men at stemmeafgivning i kommunerne kan foregå, ved at vælgeren selv anfører kandidatens navn på stemmesedlen.

Jeg kan i øvrigt i fortsættelse af de bemærkninger, hr. Rosing gjorde, oplyse, at landsrådet på sin ordinære samling i 1963 drøftede spørgsmålet om gennemførelse af en simplere afstemningsmetode i Grønland. Endelig gælder der jo også ifølge afstemningsreglerne det, at ingen af vælgerne er pligtige at angive det antal navne, som hr.

Rosing anførte. Der var i landsrådet enighed om, at på grund af de særlige forhold, ikke mindst de usikre trafikforbindelser, ville det ikke være praktisk muligt at indføre samme system i Grønland som i det øvrige Danmark, hvor kandidaternes navne kan påtrykkes stemmesedlerne.

Det er rigtigt, at landsrådet foreslog at indføre et system, hvorefter stemmesedlerne blot skulle forsynes med bogstaver, således at vælgerne ved stemmeafgivningen blot skulle sætte et kryds ud for et af de på stemmesedlen anførte bogstaver. Denne ordning blev af ministeriet for Grønland drøftet med indenrigsministeriet, der på grund af mulighederne for forveksling med de hernede anførte bogstavbetegnelser i stedet for foreslog, at man skulle indføre tal; men man fejede dog til, at et talsystem meget let ville kunne komme til at virke som en klassificering af kandidaterne. Endvidere ville et sådant system indebære en risiko for, at vælgerne ved en fejltagelse kom til at stemme på, om jeg så må sige, et forkert nummer. Endelig ville indenrigsministeriet heller ikke se bort fra, at systemet lettere end det eksisterende system kunne give mulighed for misligheder. Vi har orienteret landshøvdingen om disse muligheder for en forenkling og om de problemer, der er forbundet hermed, og vi har afventet en reaktion fra Grønland, en reaktion, der jo passende kunne være kommet, da vi for nogle måneder siden reviderede den grønlandske kommunalvalglov. Vi må afvente, hvad man om dette mener i Grønland. Man havde altså ikke nogen bemærkninger hertil, og det er jo dér, erfaringerne om de vanskeligheder, som stemmeafgivningen giver anledning til, må indhøstes. Men som sagt: stridende mod de principper og regler, der findes hernede, er der ikke tale om at det foreliggende er.

Rosing: Ja, jeg må jo sige tak for besvarelsen, selv om den altså er negativ. Vi er jo ikke så konservative, som ministeren er, så vi håber, at det kan lade sig gøre, bare man har viljen til at finde en løsning — og en forsvarlig løsning, som ikke er i uoverensstemmelse med grundloven — sådan at man kan sige, at det er hemmeligt afstemning. Og jeg tror, jeg kan sige det på den måde, at det bliver endnu besværligere ved

[Rosing.]

kommunevalgene og landsrådsvalgene i den kommende tid, hvis man bibeholder denne ordning, og det er jo også vores tanke at gøre så meget som muligt for at fremme valgdeltagelsen, som er dalende.

Efter mine beregninger skulle kommunevalgene i Grønland i øjeblikket f. eks. i Godthåb foretages i løbet af 2 dage i stedet for 1 dag, hvis hver vælger gerne skulle skrive de 13 navne, der skulle til, og det bliver endnu værre i den kommende tid, i hvert fald i 1971, hvis man ikke finder en anden ordning, som er mere passende. Jeg håber altså, at den sidste del af ministerens besvarelse kommer til at give et resultat, som gør hele systemet anderledes, således at vi lettere og med villighed kan komme hen til valgurnerne, sådan som det har været før; men efterhånden taber man altså lysten til at komme til valgurnerne, netop fordi man er tvunget til at skrive så og så mange navne på stemmesedlen.

Ministeren for Grønland (Carl P. Jensen):

Ja, jeg må jo takke hr. Rosing for hans venlige bemærkninger til mig, men jeg kan dog ikke tilbageholde en spagfærdig bemærkning om, at hr. Rosing jo er kommet en postgang for sent, eftersom det ikke er mere end 2-3 måneder siden, vi havde den grønlandske kommunallov til forhandling her i folketinget. Da havde det været rette tid at fremsætte sine synspunkter.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om statens bygge- og boligfond.

(Lovforslaget (nr. 132) findes i tillæg A. sp. 2685, fremsættelsen i tidenden sp. 2652).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Axel Ivan Pedersen: Efter at den kritik, der blev rejst mod boligforliget, nu — efter at man har set bort fra de mest positive ting i forliget — kun kan samle sig om en mere eller mindre begrundet og for lejernes vedkommende ulogisk bekymring for, hvordan det skal gå i 1975, når normaliseringsperioden udløber, og efter at det ved den hidtil gennemførte lovgivning på boligområdet er fatslået, at boligforligets aftaler er holdt og al tvivl herom således manet i jorden, må det være rimeligt ved indledningen til en debat om det foreliggende forslag til lov om en bygge- og boligfond at bemærke, at der ikke i boligforliget er truffet aftaler, som hindrer en videre udbygning af vor boliglovgivning, heller ikke med henblik på at gøre overgangen til et frit boligmarked i 1975 lettest mulig. Man må sige tværtimod. Det er i boligforliget aftalt, som det står anført under punkt 9 i aftalerne, at med henblik på nedsættelse af grundpriserne vil folketingets lejeudvalg overveje foranstaltninger til sikring af et tilstrækkeligt udbud af grunde i byggemoden stand, og i forbindelse hermed øge bestræbelserne for at fremme byggemodningen; det foreliggende lovforslag tager netop sigte på at stille midler til kommunernes rådighed og vil efter socialdemokratiets mening i betydeligt omfang tjene det lige nævnte formål i de kommende år.

Jeg skal i denne forbindelse ikke lægge skjul på, at en lovgivning som den, der her er tale om, burde have været gennemført senest i 1965 i forbindelse med ændringerne i byreguleringsloven, således at kommunerne herved ville have fået mulighed for at opfylde den pligt til fremme af byggemodningen, som blev pålagt dem i nævnte lov. Den store interesse, venstre dengang viste netop byreguleringsloven, og den interesse, man stadig har for de problemer, der knytter sig til byregulering og zoneinddeling, har hos mig skabt forventning om venstres fulde tilslutning til dette lovforslags principper.

Men selv med dette forslags ophøjelse til